

2009. AASTA ILMA MEENUTADES

Noppeid ajalehes Maaleht avaldatud lugudest. Autor Ain Kallis.

JAANUAR – KESTEV KIILASJÄÄAEG

Kui majanduses jätkus pidev langus, siis õhutemperatuur lainetas tormise merena üles-alla. 2009. aasta näärikuu jäi meelde kui üks suur kukkumiste kuu. Poodides langesid hinnad, küsitlustes poliitikute reitingud, tänavatel lihtkodanikud. Kiirabiarstid kurtsid suure patsientide hulga üle. Esmaspäeva hommikul vaevaliselt Tartu jaama suunas kakerdades tundsin sügavat tänutunnet majaomanike suhtes, kes olid kõnniteele liiva puistanud. Vähe lohutas teadmine, et taoline olukord valitses tuhandete kilomeetrite ulatuses. Näiteks kurdeti nii Venemaal kui USAs kiilasjää üle, mis kattis maanteid Valgest Musta mereni ja Suurest Järvistust Texaseni..

Pole ka mingi ime – jaanuar oli tänavu pea kõikjal väga muutlik. Ka siinkandis tsüklonid aina tulid, nii läänest kui lõunast. Soojalaineile vahelduseks saime külmapahvakuid, mis jäätasidki teid-tänavaid. Lohutav oli korraaks kuulda, kuidas üks mees noomis kangiga auto ümber jääd lõhkuvat naabrit: “Turakas, kas sa siis ilmteadet ei kuulnud – öösel läheb külmale?!”

Jaanuari alguskolmandikul said oma jao kätte need, kes tahtsid – Otepää lumekahuriväelased külmakraadid ning tavainimesed taevalikult valge maa. Suusatajad võisid idapoolses Eestis ilmaga küll rahule jääda. Pääsesime Saku Talverulli korraldamisest. Õhukülma tuli täpselt normi jagu (Eesti keskmine $-5,8^{\circ}\text{C}$), mahalangenud veekogus oli 10 mm. (Kas pole tore termin – nii kutsuti sademeid saja aasta eest!). Kõige külmem aeg sattus 8. kuupäevale, kui Jõgeval mõõdeti $-22,3^{\circ}\text{C}$, neli päeva hiljem oli aga kõige soojem ehk $6,6^{\circ}\text{C}$ (Tartus-Tõraveres). Teine ja kolmas dekaad olid tunduvalt soojemad keskmistest näitajatest, kohati kuni 7 kraadi võrra. Kaheksal päeval ei langenud õhutemperatuur kordagi miinustesse!

Kui EMHIs kuust kokkuvõtteid tehti, selgus, et riigi keskmine temperatuur oli 3,6 kraadi võrra normist kõrgem ehk $-2,6^{\circ}\text{C}$. Külmem oli Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas $-3,8^{\circ}\text{C}$), märksa soojem saartel lahtise mere ääres (Vilsandil $-0,1^{\circ}\text{C}$).

Sademeid tuli Eestis keskmiselt 23 mm (106% normist), enam sisemaal (Valgas 28, Tartus ja Viljandis 27 mm), vähem veekogude lähedal (Paldiskis 28, Mustvees 34 mm).

Jaanuar oli Lääne-Euroopas karmim kui meil. Gaasi asemel lasti Venemaalt sinna päris pakast (kuu algupoolel karistati Ukrainat koguni -29 kraadiga, Tšehhi sai radarite eest -26°C). 24. jaanuaril rappis Prantsusmaal, Hispaanias ja Belgias torm nimega Klaus. Edela-Prantsusmaal sai kannatada hinnanguliselt 70% metsadest, puhangutes üle 50 m/s puhuvad tuuled murdsid maha ligi 50 miljonit tihumeetrit metsa.

Jäised tormid põhjustasid kuu lõpul kaose ka USA kirdeosariikides. Paar päeva olid koolid suletud. (Vastse presidendi tütreid olevat sel puhul uhkelt nentinud, et Chicagos, kust nad pärit on, polevat säärast lugu küll ette tulnud!).

Tšehhi kirjanik Karel Čapek kirjutas: “Veebruar on ohtlik kuu, mis ähvardab aednikku talve hammaste ja suve silmadega, märja, kuiva ja tuultega; see kõige lühem kuu, see vördjas teiste kuude hulgas paistab kõigi ülejäänute seas silma oma salakavalate vempudega: olge tema suhtes ettevaatlik.”

2009. aastal ei sobinud kõige tillema kuu kohta nii hullusti öelda – oli see ju päris mõnus aeg. Kes väga tahtsid, said suusatada, küttearved polnud ka kardetult üüratud. Kui olidki, polnud sedavõrd ilma süü. Ja valget värvi maad võis imetleda pea kõikjal ning pidevalt.

Klassikalise küünlakuu moodi ta just polnud: ajuti sadas vihma. Siiski oli ta kõige külmem kolmest talvekuust, täpselt nii nagu peab. Mäletate – läinud detsembri keskmine õhutemperatuur oli Eestis – 0,2°C ja jaanuaris –2,6°C (pikaajalisest keskmisest ehk normist kõvasti soojemad). Veebruari keskmiseks arvutati EMHIs seevastu –4,6°C, küll 2,2 kraadi tavalisest enam. Kõige soojemad paigad olid endiselt mere ääres (Ristnas –2°C), külmemad püsisid idapoolsemad alad (Väike-Maarjas –6,1°C, Jõhvis –5,5°C). Pakast saime tunda vaid ühel hommikul, kui piirituse tase langes kraadiklaasides kahekümnest miinuspügalast allapoole (1. kuupäeval Väike-Maarjas –23,1°C). Loota on, et see jääbki selle talve külmarekordiks.

Sadas parajalt. Kui külma tehti Eestile kõrgemalt poolt harilikust matsust vähem, siis sademeid saadi päris normi kohaselt – keskelt läbi 26 mm. Rohkem sadas Kagu-Eestis, eriti kuu viimasel päeval, kui Tartus sulatati 12 cm sadanud lund 15 millimeetriseks veekihiks. Kogu kuu sajuhulgaks mõõdeti Tartu-Tõravere ilmajaamas 40 mm (160% normist). Läänemaal sadas seevastu vaid 40–50% keskmisest kogusest. Märtsi alguseks oli kõrgustikel kogunenud priske lumikate – nii Haanjas kui Otepääl 45 cm, Alutagusel ja Valgamaal veidi vähem, veerand meetri jagu. Isegi Saaremaal mõõdeti 1 kuni 17 sentimeetrine valge vaip.

Tartu maraton sai 15. kuupäeval kenasti sõidetud. Õhukülma oli täpselt nii palju, kui Maalehes nädalaid varem reklaamis kuulutati (–3 kuni –5 kraadi)! Tore talveilm püsis ka vabariigi aasta-, vastla- ning madisepäeval. Ei olnud seekord pakase hirmu, mis jättis paraadi pidamata nii äsjasel 2007. kui ka kaugel 1932. aastal.

Ilmast mujal...

Mujal maailmas oli nii palavust ja põuda kui pakast ning paduvihma. Austraalia üks äär – Queensland uppus vihmavette (ööpäevaga meie aastane norm), kaguosa aga praadis põrgukuumuses (Victoria osariik sai uueks rekordiks 48,8°C). Viimatimainitud osariigis möllavad endiselt metsatulekahjud, hukkunute arv läheneb kahesajale. Lõuna-Inglismaa sattus viimase 20 aasta suurimate lumesadude kätte. Suleti tuhandeid koole. Londonis rehkendasid ärimed saamata tuluks 48 miljonit naela. (Meeldetuletus: kui Venemaal makstakse palka mõnel pool toodanguartiklitena, st nutritena, lampidena, autoosadena jms, siis Suurbritannias on naelad endiselt rahaühikud!). Hawaiiil keerles tornaado, kolmekümne kaheksas alates 1950. aastast.

PAASTUKUU EI KOONERDANUD ILMAGA

Oli kõike: lund, lörtsi, vihma, külma, sula ja päikest. Paljudele tundus, et õige talv tuli alles märtsis, nii nagu oli läinud aastal. Tegelikult oli ta eelmistest, ametlikest talvekuudest tükki maad soojem. EMHIs arvutati Eesti riigi keskmiseks õhutemperatuuriks $-1,1^{\circ}\text{C}$, mis on pikaajalisest keskmisest ehk normist kahe kraadi võrra kõrgem. Tõeliselt talvise tunde tekitas muidugi lumi, mis püsis pea muutumatu tusedusega kogu kuu ja jagus isegi saartele. Lõunapoolseil kõrgustikel mõõdeti kuu lõpus lume paksuseks “kuskil” (s.t “umbes” – moodsas kõnepruugis) 40, Kirde-Eestis 30 cm. Kõige külmem oli endiselt Väike-Maarja kandis ($-2,3^{\circ}\text{C}$), tunduvalt soojem saartel – Vilsandil näiteks $+0,5^{\circ}\text{C}$. Viimati mainitud paik oli traditsiooniliselt ka kõige päikeselisem (133 tunniga). Paar ööd olid päris südaltalvise moega: teatripäeva hommikul mõõdeti Väike-Maarjas $-17,9^{\circ}\text{C}$. Kolmeteistkümnendal kuupäeval näitas kraadiklaas Kuusikul aga 7,4 plusskraadi. Paastukuu paistab tavaliselt silma oma kasina sademetekogusega. Seekord aga tuli Eestis keskmiselt 44 mm lund, vihma ja muud kraami alla ehk 157% normist. Vähe sadas Kundas, palju aga läänes: Kihnus 63, Pärnus 62 mm ehk kahekordne ports.

Vahemärkuseks. Esimese aprilli hommikul püüan uudistega olla väga ettevaatlik. Kui aga kuulsin Kuku Raadiost, et Lõuna-Eestis sadas mitmel pool paduvihma, jooksin kohe arvuti juurde. Ja olin saanud kõrvust tõmmata: kolmes jaamas oli öösel olnud vaid keskmine laussadu, mitme tunniga 8–10 mm. Jälle oli ametlikku ilmateatesse lisatud eksitavaid sõnu. (Selle päeva puhul on see andestatav, muidugi). Tõelist paduvihma sai 10. märtsil tunda aga Kihnu saarel – päevaga sadas seal 32 mm ehk 1,3 kuunormi!

Vahel eksib ka ilmataat. Ta nimelt pidas 9. märtsi luuvalupäevaks (tegelikult on see ju täpselt kuu aega varem). Nimelt oli vist kogu Eesti pind kaetud jube libeda jääkihiga. Ise ei mäleta oma pika elu jooksul olevat sellist aega, et oleks pidanud niivõrd oma tervise pärast kartma. Kiilasjää tekkis teedele-tänavatele tunde sadanud jäävihma toimele.

Mujal oli elu veelgi ohtlikum. Austrias pääsesid kolm (rumalat) eesti meest mägedes napilt lumelaviini alt. Norras viis aga mudalaviin minema mitu maja. Ka seal pääseti ohvriteta. Paksu lumekihi äkiline sulamine tekitas tohutu uputuse Põhja-Dakota osariigis – vesi tõusis Red Riveri jões üle 12 meetri. Läinud talv oli Texases kõige põuasem 1918. aastast saadik. Tolmutormid Aasias muutsid lume mõnel pool Hiinas punaseks, mujal kollaseks.

APRILLIS KÜLASTAS EESTIT KA SOOJATAAT

Tavaliselt oodatakse aprillikuult igasuguseid vempe – ikkagi naljakuu. Ta on nagu aprilli ilm, öeldakse Lapimaal pirtsaka naise kohta. Aga ei juhtunud midagi jalustkrabavat. Paar kuu ilusasti maas olnud lumi sulas kuu esimeste päevade jooksul kiiresti ja uut ei tulnudki maha. Õigemini, korraks läks maa küll valgeks, aga see lumesahmakas oli rohkem väetise eest, nagu öeldakse.

2009. aasta jürikuu alguse- ja lõpukolmandikud olid päris soojad (3 kraadi normist üle), keskpäik seevastu püsis tavalises sõiduvees. Kui EMHIs ilmaarvud kokku võeti, selgus, et kuu keskmine õhutemperatuur oli Eestis $5,4^{\circ}\text{C}$ (norm $3,3^{\circ}\text{C}$). Soojem oli lõunas (Valgas 6,6 ja Võrus 6,4 kraadi), jahe aga endiselt Kirde-Eestis (Jõhvis $4,4^{\circ}\text{C}$). Paaril päeval tõusis päevasoe päris suviste näitajateni – Tõraveres ja Valgas näiteks mõõdeti 28. ja 29. kuupäeval $25,1^{\circ}\text{C}$. Selgetel hommikutel oli tiikidel jää peal – madalaim näit saadi Kuusikult $-5,9^{\circ}\text{C}$ (21. aprill).

Taevalik kriis

Kriisiaeg avaldus ka taevastes sfäärides. Nimelt keeras ilmataat vihmakraane koomale, täpselt nagu riikide valitsused rahakotisuid. Dekaadide kaupa saime aprillis selliseid sademekoguseid: 9, 1 ja 0 mm! Raplamaale jagus kastet vaid 2 mm jagu ehk 5% normist, Peipsi äärde ja Viljandimaale aga märksa enam – 49% jagu (17–18 mm). Juba kardeti, et kui lähiajal ei saadeta läänest kosutavaid tsükloneid appi, läheb olukord me maal üpris tuleohtlikuks. Piisas vaid vaadata vastavaid kaarte EMHI kodulehel – puha punane!

Ilmast mujal

Aprill oli mujal maailmas tujukam kui siin. Austraalia idarannikut tabasid sajandi paduvihmad: kahe ööpäevaga sadas rohkem kui meil aastaga – 700 mm. USA osariikides hakkasid tegutsema tornaadod. Mena linnas Arkansase osariigis tapsid keerised 3 inimest ning lõhkusid üle 600 maja. Ainuüksi Suurel reedel tekitati kahju 42 miljoni dollari ulatuses. Kevadine kuumalaine saabus Californiasse. Sealsetes suurlinnades mõõdeti juba 38-kraadiseid temperatuure. Kümne kraadiga edestasid sealset kanti aga India osariigid. Kuhu nad nii küll jõuavad?! Austraalias püstitati uueks aprilli külmarekordiks –13 °C. (Pole ime – on ju neil oma Lumised Mäed – Snowy Mountains).

LEHEKUU KIUSAS PÕUAGA

Ilmataat järgib oma tegemistes televisiooni: nii kui suvi läheneb, algavad kordused. Seetõttu kordasin ka loo pealkirja 2008. aasta maikuu Maalehe numbrist. Päril koopiati läinud aasta maist just ei tulnud, põud oli kergem, mitte nii hull kui varem. Samuti oli nüüdne lehekuu soojem ning niiskem. Kui EMHIs jõuti ilmanäitajad kokku arvutada, selgus, et vihma sadas keskelt läbi kaks korda enam kui aprillis. Mäletate – tolles kuus ei sadanud mõnel pool pea liitritki. Esimesel kümme päevakul oli vihmakogus vaid 4 mm normikohase 14 asemel. Päikest oli see-eest kolmandiku võrra rohkem, õhuniiskust pea sama palju kui kõrbes! Õhusooja keskmiseks näiduks arvutati 10 kraadi, üle 2° enam normist. Siis tuli ridamisi “väikseid, kuid vihaseid madalrõhkkondi” (tsiteerides sünoptik Krista Odakivi) päris meie külje alla. Jahenes isegi tavalisest mai keskpaigast kraadi jagu enam. Vihmaga õnnistati vaid Jõhvi ja Võru ümbrust. Tallinn ning Hiiumaa jäid üpris kuivale. Jätkusid kerged öökülmad, mis võtsid paljudes aedades maasikatel õied ära. Oodatud suvele keeras ilm ometi alles kuu lõpukolmandikus. Tartus ületas pärastlõunane õhusoojus viiel päeval 20 pügala piiri. Suurem osa Eestist sai kergelt kastetud, rohkem keskosa, vähem Kagu-Eesti. Seal püsib endiselt äärmiselt suur tuleoht.

Oo Zsuzsanna, oo Zsuzsanna! Miks sa meile vihma ei anna?

Kogu kuu lõikes sadas enam Jõhvis ja Vilsandil (34 mm), kõige kuivem paik oli seekord Tartumaa (Tõravere 16 mm). Mitmel päeval möllasid äikesetormid, 21. kuupäeval tabas Lääne-Virumaal väik maju, tekitades tulekahjusid. Sadas ka rahet. Mai lõpuosa oli palav, mõnele isegi liiga kuum. Tänavuse nn meteoroloogilise kevade (märts-mai) senine tippmark püstitati Kuusikul 31. mail, kui automaatjaam registreeris maksimumiks 28,3°C. Astronoomilisest suvest lahutab meid veel 16 päeva, kliimaatiline, see, mida me kõik kannatamatult oleme oodanud, jõudis pärale aga 21.–26. mai vahel (sõltuvalt maanurgast). See viimane on aeg, kui ööpäeva keskmine õhutemperatuur jääb

püsivalt kõrgemale 13 kraadist ning öökülmad on praktiliselt läbi. Üheteistkümnelt päeval kerkis ultraviolettkiirguse indeks üle 6, sestap liigubki ringi nii palju pörsasroosa näolapiga inimesi. Punetama panid neid aga Zsuzsanna ja Yvonne, kaks nii Saksamaal ristitud kõrgrõhkonda, mis kümme päeva külastasid Läänemeremaid.

Ülemineku-aastaajad on ikka heitlikud. Bangladeshis ja Indias kollitas tugev troopiline tsüklon nimega Aila. Ohvraid oli kardetust vähem, “vaid” 120. (Kahe aasta eest hukkas Sidr samas piirkonnas üle 3500 elaniku ning jättis koduta miljon inimest). 25.–26. mail kõrvetas kuumalaine Saksamaa lõunaosa. Järgnes äikesetorm, mis tappis välkude ning langenud puudega mitu elanikku. Päevaga tuli alla meie kuuports vihma ehk 67 mm. Kuu keskel tabas Uus-Meremaa varatalvine külmalaine. Lume- ja vihasajud takistasid liiklust maal, kõrged tormilained merel. Austraalia idaosa kannatas suurte üleujutuste all, evakueeriti tuhandeid elanikke.

JAANIPÄEVAKS HULLUKS MUUTUB NOHU!

Mitmel korral tuli EMHI teha erakordseist ilmanähtustest ülevaateid. Juba 5. kuupäeval teatati, et paari päevaga on kuu vihmanorm Pärnulis käes, enamik jaamadest aga sinna teel. Edasi läks lugu aina hullemaks: ilm keeras ka külmale. Tervelt pool kuust valdas lausa kevadine või sügisene jahedus. Ööpäeva keskmised soojanäitajad püsisid kangekaelselt paari kraadi võrra madalamal kui tavaliselt. Pole siis mingi ime, et Tallinnas Raekoja platsal (plats, moodsamalt) sai iluuisutamist nautida. Ja muudkui valas! Esimese kahe dekaadi jooksul oli Tartumaal vaid kolm kuiva päeva. Mis saab nii jaanist? Isegi populaarseil lauludel kippusid sõnad muutuma: “Jaanipäevaks hulluks muutub nohu!” Tundus, et vaid ime toob meile nii tähtsail aegadel kena ilma. 17. kuupäeval ennustati nõnda: ameeriklaste AccuWeather – vihm, jahe; kommertslik GisMeteo.ru – äike, soe; Vene ametlik ilmteenistus – kuiv; ilmajaam.ee (Norra) – jaanipäev vihmane; EMHI – mõlemad päevad kuivad, soojad. Seega ilma maast lakke, nii nagu ka ilmatarkade ennustustel.

Tegelikult sadas vaid Kagu-Eestis võidupäeva varahommikul, edasi tuli kolm kuiva päeva. Ometi kord. Samas olid ähvardavad äikesepilved otse piiri taga valmis rünnakuks. Kõige ilusam oli pühade ilm seekord läänes – Võidupäeval Virtsus (23,6°C), jaanipäeval aga Kihnus (24,6°C).

Korralik sadu enne jaani on väärt poolt Riia linna, teadsid mulgid. Nüüd tuli vett pea kogu kuu jooksul küllaga. EMHI kokkuvõtete kohaselt sai Tartu-Tõravere 162 mm ehk 262% normist, Võru 152 mm (237%), vähem aga Virtsu (“vaid” 80 mm ehk 182%). Normiületajatest tublimad olid seekord saared – Ruhnu 131 mm (311%!) ning Kihnu (123 mm – 292%). Tõraveres, muide, sadas 13. juunil pea kuu ports vihma ehk 63 mm!

Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati 13,8°C ehk ligi kraadi võrra normist madalam näit. Polekski nagu midagi hullu. “Hinnat” parandasid tublisti kuu viimased kuumad päevad, mis tõstsid ka dekaadi keskmise normist kõrgemaks. Soojem kant oli seekord Narva-Jõesuu (14,6°), jahedam Ristna (12,5°). Palavaim päev – 29. juuni (Kuusikul 28,6°), külmim aga 7. kuupäev (Lääne-Nigulas –0,2°).

Mujal oli asi kus hullem, kus kenam. Nagu ikka. Kesk-Euroopas valas kõvasti vihma, Tšehhis sai uputuse läbi surma vähemalt tosin elanikku. Moskva lähistel möllas tornaado. Hukkus üks koolipoiss. USAs esines keeriseid mõnel päeval hulgiti, tänu hoiatustele oli ohvraid kasinalt. Hiinas tapsid raheterad paarkümmend inimest. Suurbritanniat räsivad kuu algul paduvihmad, lõpupoole aga lammatas kuumalaine.

JUULI NÄITAS NUTUST PALET

Ei olnud tänavuse suvega rahul ei töötajad ega puhkajad. Juba teist kuud aina tilkus ja tilkus. Rõõmustasid vaid kummikumüüjad. Ning korilased – ajuti oli sedavõrd rõske, et seeni oleks leidnud nii metsades kui särgi alt. Vähemalt tundus sedamoodi.

Kui said kokku loetud ilma-andmed, selgus, et vähemalt õhusoojaga polnud asi sugugi hull. EMHI andmeil oli esimene kümnapäevak keskmiselt normikohane – 15,7 kraadi. Kuid ainult keskmiselt. Kuu algas kuumapahvakuga, millele järgnes külmalaine – Jõgeval mõõdeti rohu kõrgusel isegi -3°C ! Laulupeo ilm oli muutlik, saadi näha nii päikest kui tunda vihmahoogusid. Laupäevaõhtuse kontserdi ajal kukkus sadama päris tihedalt, hommikuks kogunes sademetemõõtjatesse Kloostrimetsas 4,8 mm, Harkus vaid 1 mm ümber. EMHile tehti ettepanek mõõta vihma ka lauluväljakul, seal, kus alati tundub enam valavat. Lauluöö oli jahe – Tallinn sai uueks kuupäeva külmarekordiks $4,9^{\circ}$. Pühapäeval kontserdil oli ilm juba “nagu peab”. Teine dekaad oli algul jahedapoolne, edasi hakkasid Eestit ridamisi külastama lõunatsüklonid. Keskmise õhutemperatuuriks saadi normist kraadi jagu kõrgem näit ($17,7^{\circ}$). Tuli rohkelt hoo- ja äikesevihma. Kõige suuremad sahmakad saadi 19. juulil Pärnumaal Koodus – 53, Sõrves 51 ning Tallinn-Harkus 33 mm. Vaat seda võib juba paduvihmaks nimetada! Seevastu Ristna, kus kuu algul oli kõige vihasem, jäi üpris kuivale. Kuu lõpukolmandik oli soe ning äikeseline (Eesti keskmised: $17,3^{\circ}$ ja 37 mm). Ilmad olid kui ekvaatori lähedal – pärastlõunal kerkisid vägevad pilved ning kõmistas kõu.

Kokkuvõtteks

Heinakuul oli raske heina teha, sest vihma tuli sageli (vähemalt Tartumaal igal teisel päeval) ja palju – keskmiselt 100 mm (norm 78 mm). Meenutuseks: viis aastat tagasi sadas Tallinnas rekordiliselt 266mm! Tänavu sadas enam Kuusikul – 151 mm ($1,8$ normi), kõige vähem aga Vilsandil (54 mm). Rohkelt kastetud sai ka Jõhvi (139 mm), Viljandi (134mm) ja Tallinn (121 mm). Soojem paik oli juulis Võru ($17,8^{\circ}$), jahedaim Väike-Maarja ($16,3^{\circ}$). Kõrgeimaks temperatuurinäiduks mõõdeti 19. kuupäeval Pärnus $29,3^{\circ}$. Muide, samal päeval Tarvastus mõõdetud $31,1$ kuumakraadi (nii nagu ka ajuti esinevaid äärmuslikke temperatuure teistes väikestes automaatsetes hüdromeetriapostides) ei loetud rekordiks. Sealsed temperatuuriandurid on mõeldud vaid abiks hüdroloogilistel arvutustel. Meelde jääb tänavune juuli paljudele samuti rohke ägeda äikese tõttu. Seda sai kuulda-näha vähemalt 15 päeval. Välk süütas üle kümne hoone, kõige kuumemal päeval keevitas ta kinni isegi Kuusiku ilmajaama väravaluku! Ööseti võisid unetud nautida kaunis haruldasi helkivaid ööpilveid. Hädas olid vabaõhu pidude korraldajad – pea kõik said vihma tunda. Vedas neil, kel etendused sattusid neljapäevadele – nood ajad olid kuivemad.

Ilm mujal oli nagu ikka. Texase osariigis kestis edasi pikim põuaperiood – juba 23 kuud! Šanghais sadas päevaga maha üle 100 mm vett, Bangladeshis tuli poole päevaga 290 mm, uputades kümnekond elanikku. Lumesahku läks vaja New Yorgi osariigis – sedavõrd paks oli raheterade kiht. Pakasest põhjustatud haigused tapsid Peruus vähemalt 250 last. 13. juulil olevat Astrahanis Kaspia lähedal registreeritud 50kraadine kuumus (uus Venemaa rekord?!). Ilmselt oli aga tegemist “temperatuuriga Kuku Raadio akna taga”, st mõõdetuna päikese käes. Tugevad äikesetormid räsivad Kesk-Euroopat, hukkunuid loeti kümneid. Tšeljabiniskis tabas välk autot. Juhil häda polnud, auto kaotas kaks kummi. USAs oli nn Tornaadode alleel (lõuna- ja keskosariikides) tänavu haruldaselt vaikne. Pööriseid kohtas aga Suurbritannias, Venemaal ja Indias.

AUGUST EI ÜLLATANUD MILLEGAGI

Augustiga sai meteoroloogiline suvi otsa. Kliimaatiline aga õnneks jätkus veel. Läänud lõikuskuu ei üllatanud millegagi, oli soojapoolne ning vihmane, nii nagu kogu senine suvi. Mõnel aastal rabab aga see aeg kas kuumarekorditega, nagu aastal 1992 Võrus mõõdetud 35,6 kraadiga või sademete kogustega (1987. a. Haanjas 351 mm, 2002 aga Valgas 0 mm!).

Kui EMHIs ilmaandmed kokku said loetud, selgus, et riigi keskmine õhutemperatuur oli 15,8 °C, mis teeb 0,3 kraadi üle pikaajalise keskmise ehk normi. Kõige soojem oli saartel (Vilsandil 17,7°, Ristnal 17,4°), jahedama paigana püsisid tuntud külmapoolused Jõgeva 14,9 ja Kuusiku 15,0 kraadiga. Muide, sama keskmine oli arvatud ka 2008.aasta augusti tarvis, ainult et nüüd saadi kõige soojemal päeval kraadiklaasi näiduks Pärnus 25,9°, siis aga 30 pügalat.

Endiselt kannatasid kontsertide korraldajad: näiteks Tartus balletiõhtul oli lauluväljakul vaid 12–14 kraadi sooja! Kui luiged lavalt lahkusid, polnud lumi kaugel. Oli säärane tunne. Riigi majanduslik surutis ei avaldunud kuigivõrd saadud vihmakogustes – seda tuli paljudes paikades rohkem kui vaja – Eestis keskmiselt 92 mm ehk 117% normist. Vaid Kagu-Eesti pääses kuivema nahaga (Võrus vaid 45 mm ehk 55%, Valgas 64 mm). Kõvasti kastetud sai Kuusiku – kuuga 166 mm (212% normist), sellest neljandik tuli alla 14. kuupäeval. Parajalt oli augustis nii päikest kui äikest. Põltsamaa lähedal Umbusis pildistati trombi (vähemalt lehterpilve), Väinamerel aga vesipüksi. Kogu suvi oli temperatuurilt soojapoolne, sademeid aga tuli päris palju – kolme kuuga Eestis keskmiselt 299 mm, seega oli üks märjemaid (mullu, muide, 330 mm!).

Bill Billi vastu – umbes sellised olid augusti keskel uudiste pealkirjad ookeani taga. Nimelt katkestas kolmanda kategooria orkaan Bill oma USA nimekaimust ekspresidendi puhkuse Bermuda saarel. Hillary ja Bill Clintonid tahtsid veeta romantilise nädala sealsel saarel, et tähistada tütrele “alusepaneku” aastapäeva. Lähenev vägev torm rikkus aga kõrgete külaliste plaani. Ja mitte ainult neil: ka president Obama puhkus Massachusettsis oli häiritud (see ei ole esimene kord, kui USA presidendid taanduvad orkaanide ees – Isabel ajas omal ajal Valgest Majast Bushi välja). Palju suurema häda tõi Kagu-Aiasse tugev taifuun nimega Morakot (smaragd – tai k). Ainuüksi Taiwani saarel hukkus tormi-iilides, murdlainetes ning mudalaviinides 600–700 elanikku. Torm tegi paksu pahandust ka New Yorgis, kus laastas suure osa Keskpargist. Kümned inimesed said vigastada.

KAKS SÜGIST SAABUSID ÜHE HOOBIGA

2009. aasta sügis oli näidissügis. Mitte ainult sellepärast, et oli soe, parajalt vihmane ning tormakas, vaid ka seetõttu, et langesid kokku kliimaatilise ning kalendrilise sügise algused. Aedades õitsesid roosid, metsades sirgusid seemed, puud polnud kaotanud lehti. Isegi oktoobrini! Klassikalist nn vananaiste suvegi ei saadudki sel aastal näha. Mõtlen aega, kui maast on esimesed külmad üle käinud ning valitsevad kenad soojad ning päikselised ilmad. Vaid mõnel ööl septembris langes temperatuur maapinna lähedal 2 kuni 3 miinuskraadini.

Kui EMHIs septembri ilmanäitajad kokku võeti, selgus, et Eesti keskmine õhutemperatuur (13,1 °C) oli pikaajalisest keskmisest ehk normist tervelt kahe ja poole pügalala võrra kõrgem. Tartu 143 aasta pikkuses vaatlusreas on mitu augustit, mille õhusoojus jäi tänavusele septembrile selgelt alla! Nagu tavaliselt sügisel, nii arvutati kõige kõrgemad keskmised saartel (Vilsandil 15,4 ja Ristnas 15,2°), sisemaal oli jahedam (näiteks Väike-Maarjas 12,3 ja Kuusikul 12,5°).

Kuu esimesed päevad (just kooliaasta alguses!) oli suviselt soojad: Võrus mõõdeti 3. septembril 24,5 kraadi. Kõige külmem oli aga viimane kuupäev, kui Kuusikul näitas kraadiklaas 2 meetri kõrgusel $-0,3^{\circ}$ ning Türil 2 cm maapinnast $-2,5^{\circ}$. Tol päeval sadas Tallinna lähedal ka lörtsi, mitmel pool aga taevaseid “tangaineid” – lume- ja jääkruupe. (Mida endast kujutab lörts, teab igaüks, lumekruubid on aga läbipaistmatud tillukesed pehmed lumekuulid, jääkruubid, seevastu on läbipaistvad jääterakesed läbipaistmatu südamikuga, diameetriga umbes 2–3 mm). Vihmavett jaotati Eestile samuti ebaühtlaselt: suurema sahmaka sai riigi kirdenurk (Narva-Jõesuu 94 mm ehk ligi veerandi jagu üle normi), keskmiselt Väike-Maarja (73 mm) ja Mustvee (59 mm), Hiiumaa jäi seevastu üpris kuivale (30 mm Ristna ilmajaamas). Keskelt läbi tuli riiki 61 mm sademeid ehk 6 pangetäit vett ruutmeetrile. Normitäitmine seega 83%.

Tavalisest sagedamini võis näha päikest (Tartus üle 150 tunni), mitmel pool kuulda äikest.

Kui meile tõi alles pööripäev esimese tormikese, siis muu maailm sai septembris kõvasti tuuseldada. Tugevaim paduvihm 80 aasta jooksul keeras Istanbuli linna segi. Hukkus 31 inimest. Naabermaal Kreekas kerkis Euboia saarel tulvavesi pooleteise meetri kõrguseks, ka seal oli ohvreid. Taifuune möllas palju Vaiksel ookeanil. Nende rada käis ühtsoodu Filipiinidelt üle Taiwani Hiinasse, üks jõudis Jaapanini. Nimed olid neil kenad : näiteks supertaifuun Choi-wan (hiina k värvikas pilv), Koppu (tass jaapani k), Ketsana (mingi puu Laoses), Parma (hiina toit singist). Eriti mõrvarlik neist oli Ketsana ligi veerand tuhande ohvriga. Muide, mullused tapja-orkaanid Atlandil ja Vaiksel ookeanil “saadeti erru”, st kustutati nimekirjast. Uued nimed on edaspidi: Gustavi asemel – Gonzalo, Ike'i järglaseks sai Isaias, Palomal – Paulette, Almal Vaikse ookeani põhjaosas aga Amanda.

VEIDER VESINE VIINAKUU

2009. aasta oktoober oli Eestis kui Filipiinidel. Sugugi mitte õhusooja pärast, vaid tormide poolest. Sealseid kaugeid saari külastasid tol kuul koguni neli taifuuni, meid õnneks vaid ridamisi tormikesi. See-eest sageli.

Kui olin väiksena palavikus, luges ema järgmist loitsu: “Varesele valu, harakale haigus, mustale linnule muu tööbi! Valu mingi, teine tulgu, ärgu vaksa vahet olgu!” See mõjus alati. (Hea idee tabloidlehtedele – Eesti kui maa, kus linnugrippi osati juba ammu nõidade poolt välja manada!). Too loits meenus mulle seekord just tormituulte sageduse tõttu. Lääne poolt tuli neid ridamisi, üks, sakslaste poolt Valiks nimetatu, aga hoopis lõunast. Kui tavaliselt kergitavad edelatuuled Pärnu lahe vett, siis nüüd oli pilt vastupidine – kirdetuul viis jõevee pea meetri jagu madalamaks. Ja jälle pahandust kui palju.

Pentsikud pügalad

Omapäraseks kujunes oktoobri ilmastik ka õhutemperatuuri tõttu. Oli jahe ja ei olnud kah: päris viimase ajani õitsesid aedades roosid ja majade treppidel potililled. Tartumaal esines öökülma õhus vaid neljal päeva, vähem kui mõnes septembris! Kui aga EMHIs kraadid kokku arvati, selgus, et riigi keskmine temperatuur oli vaid $4,5^{\circ}\text{C}$ normikohase $5,9^{\circ}\text{C}$ asemel. Keskmisest jahedam püsis pea kogu kuu, soojem oli vaid viimane nädal. Nagu ikka sügiseti, oli jahedam sisemaal (Väike-Maarjas $3,7^{\circ}$, Jõgeval $4,0^{\circ}$), lämmim aga avamere ääres (Vilsandil $7,1^{\circ}$ ja Sõrves $7,0^{\circ}$).

Viinakuu kõige külmem hommik oli Lääne-Nigulas 30. kuupäeval, kui aparaadid registreerisid – 6,1°, seega polnud ju hullu midagi? Pärnis soe oli aga Ristnas (4. oktoobril mõõdeti seal 13,8°). Nii et ilm püsis ühtlaselt jahe. Lähiaegadel on palju külmem olnud näiteks 2002., 1997. ja 1992. aastal. Ja sadu! Tahtmatult meenus ühe Tartu arsti veidi robustne, samas tabav bioklimatoloogiline tähelepanek. “Oktoobri ilm on kui kusepõis – tilgub kogu aeg!”. Tõesti – neid päevi, kus Tartus piiskagi ei sadanud, loeti vaid neli-viis.

Kõige vihmase koht oli tänava Pärnu, kus mõõtenõusse kogunes kuuga 158 mm sademeid, mis teeb 223% normist, veidi vähem registreeriti taevast tulnud vett Kuusikul (154 mm – 197%) ning Jõhvis (152 mm ehk 210% normist). Kõige vähem sadas Hiiumaal (Ristnas 89 mm, 131%). Eesti keskmiseks sademete hulgaks arvutati soliidne 125 mm ehk 186% pikaajalisest keskmisest. Sademete all mõeldakse teatavasti kogu kraami, mis taevast alla langeb, vedelal või sulatatud kujul. Mõnel päeval sadas peale vihma ka lörtsi ja lund, Haanjas olevat isegi suusatada saanud. Valimiste-ehk luukapäeval pidasid poliitikud pöidlaid, et oleks ilm, mis ei kohutaks inimesi välja tulema oma kodanikukohust täitma. (Mäletan, et lapsepõlves taolist probleemi polnud – näiteks mina ootasin kannatamatult hommikut, et vanemate kõrval rutata valimisjaoskonda. Tol tähtsal päeval sai seal ju osta apelsine!) Seekordsel ilmal polnud viga – tavaline asjakohane pori ja sopp jäeti ilmataadi poolt ära. Ju oli limiit eelnevate nädalate jooksul ära loobitud.

Kuu esimesel päeval täheldati haruldast loodusnähtust Mustjalas Saaremaal. Nimelt põrutas pikne paljudel sealsetel elanikel elektriaparaadid rivist välja, veel enam – ühe maja akna taga kakerdas suur keravälk! Muidugi, märksa efektsam ning asjakohasem oleks see etendus olnud kuu lõpul, halloo-viina õhtul. Vean kihla, see uudisekünnis oleks küündinud Ameerikani!

Mujal olid ilmategijaiks põhiliselt orkaanid-taifuunid. Nagu sai öeldud, külastasid need eriti sageli Filipiine, aga ka Hiina, Taiwan ja Jaapan said tunda tugevaid tuuli ning paduvihma. Melori-nimeline taifuun suundus pärast Jaapani räsimist põhja poole, pööras siis itta, muutus orkaaniks (Vaikse ookeani idaosas kutsutakse nii tugevaid troopilisi tsükloneid) ning kukkus uputama Californiat. Kaugele jõudis ka Grace'i nimeline subtroopiline tsüklon Euroopas. Too tuli Vahemerelt üle Ukraina peaaegu Moskva välja ning kallast Venemaa üle paduvihmaga.

Kevadine talvekuu Jälle läks ilmataat aastaagadega sassi. November tuletas meelde rohkem märtsi kui tavalist talvehaku aega: algas lumiselt, lõpetas aga soojalt ning sombuselt. Või otsustas ta teha aprilli ennustajatele. Mudelarvutuste kohaselt oleks november pidanud tulema keskmisest veidi külmem, paar ilmatarka pakkusid talvekuus tulevat püsilund kuni kevadeni välja. Aga ei – endiselt ladistab vastikut vihma kui klassikalises oktoobris! Sama lugu ilmaga on ka naabritel Venemaal. Naljähambad märkisid, et ajavööndite (neid on seal 7) vähendamise kava asemel tuleks hoopis aastaegade arvu kahandada kolmele.

MARDID-KADRID HIGISTAVAD

Esimene kümmepäevak algas paljudele hirmutavalt, sest oli keskmisest paari kraadi võrra jahedam (ööseti –5 kuni –8 pügalat) ning ka lumi tuli alates 5. kuupäevast kümnekonnaks päevaks maha. Kohati sai isegi suusatada. Suurema sahmaka lund päris Tallinn 10. novembril, mis lehtede andmeil “ei tekitanud Tallinnas küll suuri ummikuid”. Edasi kukkus jälle vihma valama. Viimane teade lumejälgedest tuli lõunapiirilt 18. kuupäeval. Teisel ja kolmandal dekaadil püsisid valdavalt sompus ning sajused ilmad. Kuu lõpp oli normist ehk pikaajalisest keskmisest isegi ligi 7 kraadi soojem.

Kogu novembri keskmiseks arvutati EMHIs 2,5 °C, mis on 1,8 kraadi tavalisest rohkem. (Mullu oli veelgi lämmim – 2,8°!). Kõige soojem oli muidugi saartel (Sõrves 4,6°), jahedam kirdes (Jõhvis 1,6°). Üksikuil päevadel kõikusid kraadiklaasinäidud 9,7 ja –7,8 kraadi vahel.

Sademeid tuli veidi üle normi ehk keskmiselt riigis 64 mm. Vilsandil sadas mõõdunõusse 39, Tallinnas aga 81 mm (132 % normist!) talvist kraami. Päikselisem oli elu saartel, pimedam mandril – mulgid said päikest näha vaid 15 tundi sõrulaste 41 tunni vastu. Eelviimasel kuu päeval olevat Kohtla-Järvel ka kõu kõmisenud.

Patt oleks meil nuriseda oma vihmase ilma üle. Inglased, iirlased ja šotlased said kaela sellised veekogused, mida nad isegi sajandeid polnud näinud. Mõnel pool sadas ööpäevaga kaugelt üle kuunormi vihma (Seathwaite – 314 mm, uus riigi rekord!), uhuti ära sildu, teid, kümned tuhanded pered jäid joogiveeta. Kõrbeline Saudi-Araabia koos miljonite palveränduritega sai samuti tunda erakordset dušši – 24 tunniga tuli kohati kuu-, kohati aastanorm vihma! Hukkunuid loeti üle saja. Kümned inimesed said surma, ikka samal põhjusel, ka Lõuna-Ameerikas. Veneetsias jalutasid inimesed põlvepaksuses vees Püha Markuse platsil. Moskva linnapea ei saa kuidagi proovida, kuidas lennukid lumesadu ärastavad (vt Maaleht 19.11.2009) – muudkui sajab vihma. Detsembris toimuvatele suusavõistlustele tuleb lund kahuritega teha ning tuua koguni Murmanski lähistelt rongiga!

JÕULUKUU NAGU VANASTI: LUMINE JA KÜLM

Kui maa peal pea kõikjal ja pidevalt käib jutt majanduslike või kliimasurutiste (masu ja kliisu) ümber, siis aasta lõpul demonstreerisid iga ilmajao ilmataadid ilmekalt, et kõrgemais sfäärides on defitsiit tundmatu sõna. Soojemaid maid uputati paduvihmaga, külmemaid paksu lumega ja pakasega. Põudadest polnud suurt juttugi. Veel detsembri algul ei olnud täit selgust, kas jõulud tulevad valged, rohelised või mustad. (Astroloogide elu on sünoptikute omast palju kergem: nelja aasta eest teatasid Pauksonid, et kui vaid viitsiks, vorbiks “abimehi”, neid astronoomilisi, valmis kas või aastani 3007! Lausa kadedaks teeb). Alles kuu keskel võis loota, et ehk saabub ka meie õuele tõeline talv. Muide, neid talvesid tuleb mõnel aastal tõepoolest järjepannu õige mitu. Esimese detsembriga algab meteoroloogiline talv, mis kestab kuni märtsini. (Nii on aastaegade ilmastikust kergem kokkuvõtteid teha.) Kliimaatilisel oli aga kuu esimene kümmepäevak siinkandis veel nn eeltalv, kui külmetas, sulatas ja puistas aeg-ajalt ka lund.

Et astronoomiline talv jõuab 2009. aastal päralt 21. detsembril kell 19.47, seda võis igatüks kalendrist teda saada. Kliimaatiline “päristalv” tuli Mandri-Eestisse aga 9. detsembri paiku, kui maa kattus kohati lumega ning õhutemperatuur jäigi nullist madalamaks. Kui EMHIs kuust kokkuvõtteid tehti, selgus, et esimene dekaad oli Eestis tervelt 3,7 kraadi võrra pikaajalisest keskmisest ehk normist kõrgem. Ilmad olid sombused – Tartus polnud päikest üldse näha! Järsk jahenemine saabus 14. kuupäeval. Saartel ja rannikul algasid tugevad lumesajud. Kuramaa tipus Lätis tuli maha meetri jagu lund, sõrulased pääsesid vaid terake kergemalt. Nii tollast möllu kui ka äsjast lumeuputust põhjarannikul põhjustas nn järve-efekt: suhteliselt soojade veekodude kohale jõudnud külmades õhumassides võivad areneda erakordselt vägevad lumepilved. Teine kümmepäevak oli juba üle kuue kraadi normist külmem. Kuu miinumiks mõõdeti Valgas 19. detsembril –25,2°.

Detsembri lõpukolmandik oli klassikaliselt talvine, külma tuli keskmisest veidi enam, sademeid normist 2 ja pool korda enam. Viimasel detsembri päeval mõõdeti lumikatte keskmiseks paksuseks 17 kuni 43 cm. Seda ei juhtu igal aastal, et jõulud on valged üle kogu riigi. Detsember oli “soe”

saartel – Sõrves $-0,2^{\circ}$, Vilsandil -1° , tunduvalt külmem püsis ilm kirde pool (Jõhvis $-5,6$ ja Väike-Maarjas -5°). Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arutati $-4,4^{\circ}$ (norm $-3,3^{\circ}$). Temperatuuri erinevused olid seekord väga suured isegi väiksel alal. Näiteks mõõdeti 18. kuupäeval Roomassaare sadamas -5° , samal ajal kui kilomeetri kaugusel Kuressaare lennuväljal näitas termomeeter $-15,7^{\circ}$!

Kõige rohkem sadas jõulukuul Viljandis (99 mm) ja Tartus (97mm), riigis keskmiselt aga 71 mm (141% normist). Muide, Tartus on detsembris rohkem sademeid mõõdetud vaid kaugel 1898. aastal – 127 mm. Sel talvel ei keeranud Venemaa gaasikraane kinni, hoopis saadeti pakaselised õhumassid liikvele. Transpordikaos halvas suure osa Lääne-Euroopast. Kolm päeva seisid rongid La Manche'i tunnelis. Ega Venemaa ise ka kergelt ei pääsenud: mitmed kohad said uued külmarekordid (Perm $-41,8^{\circ}$)

KOKKUVÕTTEKS – KES TEGI ILMA 2009. AASTAL?

Ikka ilmataat, kes siis veel. Aasta oli Eestis vihmane kuid soe.

Kristliku kalendri kohaselt 2009. aasta oli veel rahvusvaheline astronoomia, looduslike kiudude ja lepitusaasta. Et hiina kalendri järgi nimetati seda perioodi pühvliastaks, võis oodata, et näha saab kõiksugu pulli. Selles osas läks astroloogidel jutt täkkesse. Mida tõi aga lahkunu ilmaga tegelejate mällu?

Maailma meteoroloogiaorganisatsiooni (WMO) teatel ületas maakera keskmine temperatuur esialgse hinnangu kohaselt 2009. aastal $0,44^{\circ}$ võrra võrdluse aluseks oleva 1961.–1990. a. keskmise ($14,00^{\circ}$), olles edetabelis viiendal kohal. Pingerida juhib 1998. aasta $0,58$ kraadiga üle keskmise näitaja. Ega see keskmise rehkendus kerge ole: mandreil-ookeanidel on ilmajaamu püstitatud väga ebaühtlaselt, pealegi on arvutusmeetodid ja baasaastad erinevad. USA Riiklik Ookeani- ja Atmosfääriadministratsioonil (NOAA) ning Suurbritannia ilmateenistusel on selleks 1961–1990, USAs asuval Goddardi Kosmoseuringute Instituudil (GISS) aga 1951–1980. Maakera keskmised temperatuurid kõiguvad ikkagi 14 ja 15 kraadi vahel. Kõige tipuks tehakse mõnel pool vahet ka kalendri- ja meteoroloogilise aasta vahel. Viimane algab detsembris ja lõpeb 30. novembril. (Nii ei jää üks talvekuu põhjapoolkeral eelmisesse aastasse). Vene ajal raporteeriti rahvale uhkelt: nõukogude haigete temperatuur on kõrgeim maailmas! Kena oli mõnel alal esirinnas olla. Maakera kliimarekordite üle ei tasu aga üldiselt rõõmu tunda, sest need on ikka seotud millegi halvaga: tugevate kuumade või külmalainete, põudade, uputuste või muude koledate loodusõnnetustega. Nagu ikka, püstitati mitmel pool temperatuurirekordeid, jõulude paiku tuli USAs jälle üle elada lumetormisid. See-eest polnud viimati nimetatud riigis mullu ühtegi tugeva orkaani rünnakut. Taifuunid möllasid endiselt Lõuna-Aasias ja Vaiksel ookeanil.

2009. aasta läheb ajalukku ka Kopenhaageni kliimakonverentsiga, mis näitas veelkord, et vaene ei mõista rikast ega täissöönu näljast. Erimeelsused kliimamuutuste põhjuste osas on sellised, et võitlus võtab pea samad mastaabid kui möödunud sajandi kuuekümnendail, kui käis taoline võitlus rahu eest, et kivi ei jäänud kivi peale.

Milline oli 2009. aasta meil, Eestis?

Kui küsisin tuttavailt nende muljeid, siis vastati üldiselt, et suve ju polnudki, ka muu aeg oli külm ning kole. Oli see siis nii? “Sajab! Lõpmata sajab... Ilm on arust ära. Ja looduse tujud hakkavad

inimestesse. Nad saavad närvlikuks, näevad igal pool ainult vaenlasi, hävitajaid”. Nii kirjutas 95 aastat tagasi Tammsaare. Ka tollal oli surutiseaeg. Nüüd mõningaid numbreid äsjalahkunud masu- ja kliisu- (kliimasurutise-)aasta kohta. Tõraveres arvutati (kalendri)aasta keskmiseks temperatuuriks 6,0° (kraad kõrgem normist ehk 1961–1990 aastate keskmisest). See tuleks 1865. aastast kehtivas Tartu-Tõravere õhusooja pingereas 21. kuni 26. kohale. Sademeid tuli mullu siin 804 mm ehk 132% normist. See tulemus annab sademetereas alates 1891. aastast väärrika 10. koha. (Kõige rohkem on sadanud siinkandis kaugel 1935. aastal – 900 mm. Järgnevad 1990. aasta 883 ja hiljutine 2008 873 millimeetriga).

Kogu Eesti oli Tartumaaga võrreldes terake soojem (riigi keskmine 6,2°, norm 5,2°) ja märksa kuivem (748 mm ehk 117% normist). Üllatus-üllatus: pea kõik kuud olid keskmistest soojemad, välja arvatud juuni, oktoober ja detsember. Eriti kõrgete näitajate poolest paistsid klimatoloogidele silma jaanuar (–2° normikohase –5,5° asemel) ning september (2,6 kraadi üle normi). Ja kas keegi mäletab, et aprillis oli erakordselt palju päikesepaistet? (Üleüldse olid pooled kuud keskmisest päikselisemad). Pääsesime ka suurtest tormidest ning üleujutustest.

Lõpetuseks veel üks meenutus Maalehest – 31.12.2009 ilmus lugu Raplamaa Nääri-nimelisest külast. Klimatoloogidele on ta tuttav ühe Eesti ilmarekordi tõttu: nimelt mõõdeti seal 1990. aastal 1158 mm sademeid!